

Bydgoszcz, 2020-12-10 r.

Prof. zw. dr hab. Urszula Ostrowska

Akademia im. Jakuba z Paradyża

w Gorzowie Wielkopolskim

RECENZJA

ROZPRAWY DOKTORSKIEJ PANI MGR MALWINY GROS

pt. *WOLNOCZASOWA AKTYWNOŚĆ FIZYCZNA A MODUS ŻYCIA MŁODZIEŻY AKADEMICKIEJ*, napisanej pod kierunkiem

PANA DRA HAB. ANDRZEJA JAKUBA SOWINSKIEGO, PROF. AJP

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI

WYDZIAŁ NAUK SPOŁECZNYCH

INSTYTUT PEDAGOGIKI

Szczecin, 2020 rok, ogółem wydruku komputerowego 221 stron

UWAGI WSTĘPNE

Przedmiotem rozważań zawartych w przedłożonej do recenzji – na podstawie Uchwały Rady Naukowej Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego - rozprawy doktorskiej mgr Malwiny Gros jest aktywność fizyczna studentów przejawiana przez nich w czasie wolnym w aspekcie ich modusu życia.

Złożona i bogata problematyka aktywności - najogólniej rzecz ujmując – odnosi się do naturalnej właściwości istot żywych. Aktywność bowiem stanowi podstawowy atrybut i fundament ludzkiego istnienia i życia oraz rozwoju. Toteż kwestia aktywności człowieka – zróżnicowanych form jego działalności, a także zdolności i skłonności ludzi do działania, do podejmowania różnorodnego rodzaju inicjatyw jest na tyle fascynująca, że od czasów antycznych poczynając niemal nieustannie absorbuje uwagę przedstawicieli licznych dyscyplin naukowych - w tym zwłaszcza nauk humanistycznych i społecznych oraz

przyrodniczych - eksplorujących tę bogatą w swej złożoności tematykę z perspektywy wielowymiarowych kontekstów i sytuowaną w odmiennych aspektach problemowych.

W zależności od przyjętych celów i kryteriów podziału wyodrębniane jest dość bogate spektrum aktywności ludzkiej. Dla nauk o edukacji pojęcie aktywności stanowi kategorię kluczową warunkującą wszelkie *conditio sine qua non* przedsięwzięcia edukacyjne, które osadzone są na różnych rodzajach aktywności takich, jak aktywność intelektualna (zdobywanie, przyswajanie informacji, wiedzy), emocjonalna (zaangażowanie w proces wzbogacania wiedzy, wartościowanie jej), praktyczna (zdobywanie sprawności i umiejętności o różnym charakterze), społeczna (zaangażowanie w sprawy różnych zbiorowości społecznych), artystyczna (zaangażowanie w zróżnicowane formy działalności artystycznej), twórcza (wielostronna działalność, której rezultatem są nowe, oryginalne wytwory oceniane jako kulturowo wartościowe) oraz aktywność fizyczna/ruchowa, która w recenzowanej dysertacji stanowi kluczową kategorię sytuującą się w spektrum czasu wolnego młodzieży akademickiej w obliczu kreowanego przez nią modusu życia.

Oczywiście każdy rodzaj aktywności może stać się istotnym elementem dla kreowania własnego *modus vivendi* i stanowić interesujący przedmiot badań. Niemniej aktywności fizycznej będącej ważnym determinantem sprawności fizycznej człowieka słusznie przypisywany jest kluczowy i integrujący składnik zdrowego stylu życia, jako że bez niej niemożliwa byłaby jakakolwiek strategia zdrowia, jego utrzymanie i pomnażanie oraz wzmacnianie.

Recenzowana dysertacja doktorska koncentrująca uwagę na tychże kwestiach stanowi z wielu względów ważną i fascynującą lekturę. Rozważanie zagadnienia aktywności fizycznej w różnych ujęciach problemowych z oczywistych względów nigdy nie traci swej aktualności – okazuje się bowiem istotne, bliskie, aktualne, inspirujące, fascynujące i ze wszech miar potrzebne.

OCENA FORMALNA I MERYTORYCZNĄ

Recenzowana rozprawa doktorska składa się z siedmiu rozdziałów, które poprzedza wprowadzający w problematykę pracy kilkunastostronicowy wstęp (s. 7-9). Całość rozważań zamyka zawarta na 18 stronach bogata interdyscyplinarna bibliografia (s. 192-210). Do pracy załączono również aneksy (s. 211-221) zawierające trzy wykorzystane w badaniach narzędzia badawcze, tj. składający się z 22 punktów oraz zawierający metryczkę Kwestionariusz ankiety: „Aktywność w czasie wolnym”; Skala postaw „Być” i „Mieć” zawierająca 25 punktów oraz Skala wartości Schelerowskich SWS wraz z listą wartości .

Struktura pracy została wnikliwie przemyślana oraz uzasadniona jest względami merytorycznymi i logicznymi. Wstęp zawiera przekonujące uzasadnienie wyboru przedmiotu badań oraz zwięzły przegląd stanu wiedzy z zakresu podjętej problematyki. W końcowej części wstępu scharakteryzowano strukturę rozprawy, przybliżając w zarysie zawartość wyodrębnionych w niej poszczególnych części.

Najobszerniejszą część pierwszą rozprawy konstruują trzy pierwsze rozdziały stanowiące podstawy teoretyczne podjętej problematyki, zajmują one ponad 1/3 treści dysertacji - 87 stron tekstu (s. 10-97). Rozdział czwarty zawiera podstawy metodologiczne badań (s. 98-124) a dwa kolejne rozdziały – piąty i szósty przeznaczone zostały na prezentację oraz analizę i interpretację wyników przeprowadzonych badań (s. 125-184). Ostatni rozdział siódmy natomiast zawiera ujęte w zwięzłej postaci treści podsumowujące całość przebytej przez Doktorantkę drogi epistemologiczno-eksploracyjnej oraz wynikające z przeprowadzonych badań empirycznych wnioski (185-191). Ponadto praca zaopatrzona została w spis zawartych w niej rysunków (ogółem cztery) i tabel (ogółem 9) oraz wykresów (ogółem 19).

Część teoretyczną dysertacji rozpoczynają rozważania zawarte w rozdziale pierwszym składającym się z dwóch podrozdziałów, w których Autorka odniosła się do kwestii czasu wolnego w kontekście pedagogicznym (s. 10-21). Obszerniejszy w tej części rozdział drugi (s. 22-50) przeznaczony został na zagadnienie kultury fizycznej z perspektywy edukacji. Natomiast w najobszerniejszym w części teoretycznej kolejnym rozdziale trzecim (s. 51-97) uwaga Doktorantki skupiona została na istotnych dla rozważań i przeprowadzonych badań empirycznych aksjologicznych przesłankach stylów bycia.

Trzeba podkreślić, że w całokształcie prowadzonych rozważań Autorka pracy dość swobodnie porusza się w bogactwie zakreślonych interdyscyplinarnych pól problemowych w ich złożoności i wieloaspektowości, korzystając obficie z piśmiennictwa przedmiotu i dając świadectwo swojego wielkiego zaangażowania w podjęte kwestie oraz zaświadczać o swej rozległej wiedzy i erudycji a także konstruując interesującą narrację na podjęte tematy. Niemniej jednak zabrakło mi w zawartych w dysertacji rozważaniach odniesienia się do dorobku naukowego zmarłej kilka lat temu, uważanej za współtwórczynię subdyscypliny pedagogiki sportu profesor Zofii Zukowskiej, zajmującej się między innymi pedagogiką szkoły wyższej i autorki licznych prac poświęconych tematyce pedagogiki i kultury fizycznej oraz sportu (np. *Sport i wychowanie*, w: *Trening* 1992, nr 1 (13), w tym między innymi monografii habilitacyjnej pt. *Styl życia absolwentów uczelni wychowania fizycznego* (1979), która tematycznie sytuuje się dość blisko problematyki zawartej w recenzowanej dysertacji doktorskiej.

W rozdziale metodologicznym pracy (czwartym) Doktorantka zawarła założenia metodologiczne i organizacyjne badań własnych. Wskazała przedmiot badań, określiła cele badań oraz wnikliwie zaprezentowała problem główny i problemy szczegółowe badań a także przypisane im hipotezy badawcze. Podążając tropem trzech wyłonionych w rozważaniach i badaniach obszarów problemowych – aktywności fizycznej i modusu życia młodzieży akademickiej w kontekście jej hierarchii wartości, Autorka skonstruowała swój model badań, w którym skrupulatnie wyartykułowała zależności pomiędzy zmiennymi. Przyjęcie tak bardzo absorbującego badawczo modelu badań zaświadcza o wielkiej ambicji i dużej odwadze empirycznej Doktorantki świadomej wagi i złożoności podjętej przez nią problematyki. Poruszane się w tak złożonym o dużym stopniu i zakresie niepewności obszarze problemowym bez wątplenia wymaga dużej determinacji oraz ogromnego zaangażowania

zorientowanego na osiągnięcie założonych celów realizowanego przedsięwzięcia naukowego.

Do zbadania podjętej problematyki mgr Malwina Gros zastosowała podejście ilościowo-jakościowe, przypisując rolę wiodącą podejściu jakościowemu (s. 115). Z Tabeli 1. Metody, techniki i narzędzia badawcze (s. 117-118) wynika, że w badaniach wykorzystana została metoda etnograficzna o charakterze retrospektywnym, której Doktorantka przypisała technikę sondażu, technikę wywiadu oraz skalowania i odpowiednio dobrane do nich narzędzia badawcze w postaci kwestionariusza ankiety, skali postaw „być” i „mieć” (SPBiM) oraz skali wartości Schelerowskich (SWS). Pomimo, że w procedurze badawczej pominięto charakterystyczną dla badań etnograficznych, określaną także jako metody terenowe przeprowadzane w środowisku naturalnym w czasie ciągłym technikę obserwacji uczestniczącej, zgromadzono bogaty i wartościowy materiał z badań.

Autorka wyłoniła w procedurze swoich badań sześć etapów – w ostatnim z nich przeprowadzone zostały pełniące ważną rolę w kwestii rozwiązania sformułowanych problemów badawczych narracyjne wywiady autobiograficzne dotyczące rozumienia przez badanych modusu życia „być” i modusu życia „mieć”, których zapis w wyborze zamieszczony został na stronach 178-184 dysertacji. Przyjęcie przez Doktorantkę ambitnej próby etnograficznej z wykorzystaniem triangulacji z uwzględnieniem różnych stanowisk wskazuje na dociekliwość i ciekawość poznawczą badacza umożliwiającą pozyskiwanie w toku badań bogatych i zróżnicowanych materiałów poddawanych w części empirycznej rozprawie analizom i wyjaśnianiu oraz interpretacji.

Badaniami empirycznymi objęto 207 osób, w tym studentów pedagogiki dwóch uczelni zlokalizowanych na terenie miasta Gorzowa Wielkopolskiego, tj. 95 studentów kierunku pedagogika Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, która od 13 maja 2016 roku uzyskała status Akademii im. Jakuba z Paradyża i 77 studentów kierunku wychowania fizycznego, turystyki i rekreacji oraz fizjoterapii Zamiejscowego Wydziału Kultury Fizycznej w Gorzowie Wielkopolskim Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu im. Eugeniusza Piaseckiego. Ponadto badaniami objęto piętnastoosobową grupę czynnie uprawiających sport z terenu miasta Gorzowa Wielkopolskiego.

Prezentację wyników badań empirycznych oraz ich analizę i interpretację zawarto w rozdziale piątym i szóstym rozprawy. Treści części empirycznej dysertacji wzbogaca 7 tabel i 19 wykresów oraz jeden rysunek. Podrozdziały obu konstruujących tę część rozdziałów zawierają syntetyczne przesłanki do podsumowania wyników rozważań i badań. Konstruktywne podsumowanie zamieszczono w odrębnym rozdziale siódmym. Wytyczone cele badań osiągnięto oraz zgodnie z przyjętymi założeniami satysfakcjonująco rozwiązano problemy. Dużym walorem przeprowadzonych badań i wniosków z nich wynikających jest wyeksponowanie rangi aktywności fizycznej młodzieży akademickiej z perspektywy promocji zdrowia z uwzględnieniem wymiaru aksjologicznego eksplorowanej problematyki wiodącej do uznania że wszelka forma aktywności ludzkiej stanowi w mniejszym lub większym stopniu i zakresie odpowiedź na pytanie o jakość miejsca, które człowiek zajmuje

w antroposferze, a także wskazuje do czego on aspiruje i dąży, jak również co deprecjonuje i odrzuca konstruując swój modus życia.

UWAGI KONCOWE I KONKLUZJA

Z lektury recenzowanej rozprawy doktorskiej wynika ważne przesłanie dotyczące aktywności fizycznej przejawiającej się we wszystkich dziedzinach kultury fizycznej – w wychowaniu fizycznym, sporcie, w rekreacji fizycznej tudzież w rehabilitacji ruchowej. Wynika stąd, iż cele zdrowotne są integralnym składnikiem naczelnych wartości kultury fizycznej. Dowiedziono, że największy wpływ na zdrowie człowieka ma jego styl życia, toteż ujęcie w dysertacji problematyki aktywności fizycznej młodzieży akademickiej z perspektywy ewoluującego w swej istocie jej modusu życia uwyraźnia, iż istotny jest nie tylko wpływ stylu życia na egzystencję człowieka, na jego zdrowie, ale także na możliwość dokonywania w ich obrębie zmian przez ludzi zorientowanych na samorealizowanie się, umiających dokonywać osobistych wyborów w trosce o własne zdrowie i świadomie przyjmujących odpowiedzialność nie tylko indywidualną, lecz także społeczną za dokonywane wybory. W takim rozumieniu aktywność fizyczna w uwarunkowaniach współczesnego świata wnosi wiele nowych wartości do kreowanego stylu życia, zorientowanego na świadomą samorealizację ludzi.

Recenzowana rozprawa doktorska znamienne kieruje uwagę na stan refleksji teoretycznej i wiedzy na temat miejsca oraz roli aktywności fizycznej, wychowania fizycznego i sportu – jak to trafnie ujął S. Wołoszyn – „[...] w ogólnym wychowaniu i wykształceniu człowieka. Wiedza ta dotyczy zarówno tego, jak sport i wychowanie fizyczne współdziałają w wielostronnym wychowaniu jednostki, jak i tego, w jaki sposób pedagogika pomaga wychowaniu fizycznemu i sportowi w wypełnianiu ich zadań i funkcji swoistych właściwych kulturze fizycznej oraz ogólnowychowawczych. Wiedza ta jest wykładnikiem określonych badań i naukowego uogólnienia praktyki wychowawczej”. (S. Wołoszyn, *Pedagogika wychowania fizycznego i sportu*, [w:] Stefan Wołoszyn, *Pedagogiczne wędrówki przez wieki i zagadnienia. Studia i szkice*, red. Z. Zukowska. Toruń 1998).

Przedłożona do recenzji dysertacja doktorska wzbudza podziw i uznanie dla zaangażowania i pasji badawczej mgr Malwiny Gros, która podjęła ważne naukowo i społecznie oraz ze wszech miar użyteczne w praktyce edukacyjnej zagadnienia wpisujące się w obszar zainteresowań badawczych kilku dyscyplin naukowych pedagogiki. Aktywność fizyczna jest skutecznym nośnikiem imperatywu pracy nad sobą, co stanowi istotę szeroko pojmowanego procesu edukacji, w tym samokształcenia i samowychowania. Każda część dysertacji została wnikliwie przemyślana i pieczołowicie zrealizowana z wyraźnym wkładem twórczym Doktorantki przyczyniającej się do wzbogacenia wiedzy z zakresu takich subdyscyplin, jak pedagogika zdrowia, pedagogika kultury fizycznej i sportu oraz pedagogika szkoły wyższej a także aksjologia pedagogiczna.

* * *

Wyrażam przekonanie, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska Pani mgr Malwiny Gros spełnia warunki określone w art. 13. 1. Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z dnia 27 września 2017r. poz.1789 z późn. zm.). Zatem wnioskuję do Wysokiej Rady Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Szczecińskiego o dopuszczenie Kandydatki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Urszula Ostrowska